

A RENDSZEREZŐ KÉPESSÉG FEJLŐDÉSE AZ ÁLTALÁNOS ISKOLA ELSŐ ÉS HARMADIK OSZTÁLYA KÖZÖTT

Zentai Gabriella
Békés Megyei Tudásbázis és Könyvtár

Kulcsszavak: rendszerező képesség, longitudinális vizsgálat

A képességek fejlődése során egyre magasabb absztrakciós szinten valósul meg a működés, a magasabb szint kialakulásának feltétele az alacsonyabb szint működtetése. A rendszerező képesség dolgok, információk közötti viszonyok felismerésével, rendszerezésével hoz létre új tudást. A kisgyermek manipulatív szinten kezdik el válogatni a tárgyakat, iskoláskorban a válogatást, halmazokba sorolást már fogalmakkal végzik a tanulók.

Elemzésünkben arra a kérdésre keresünk választ, hogy mennyire jelzi előre a rendszerező képesség manipulatív szintje a későbbiekben kialakuló fogalmi szint fejlettségét. Kutatásunkban egy longitudinális vizsgálat eredményeit ismertetjük, melynek első adatfelvétele 2008 őszén zajlott, a második mérésre 2010 őszén került sor. A vizsgálat mintáját 322 tanuló alkotja, akik az előméréskor első, a követő mérés idején harmadik osztályosak voltak. Az első osztályosok mérésére kritériumorientált, diagnosztikus tesztet alkalmaztunk, mely egyéni vizsgálattal vehető fel, és négy rendszerező készség – a felismerés, a besorolás, a szortírozás és a sorképzés – fejlettségét méri (50 item; $\alpha=0,89$; átlag=77%pont, szórás=19%pont). A feladatok megoldása során a gyermekeknek a logikai játék elemeit kellett kiválogatni, halmazokba sorolni, sorba rendezni. Az első osztályosokkal tanítóik felvették a DIFER-teszteket és a RAVEN-intelligenciatesztet is.

A harmadik osztályos mérésnél a rendszerező képesség fogalmi szintjére készített öt feladatból álló, csoportosan felvehető tesztet használtunk (48 item; $\alpha=0,800$; átlag=60%pont, szórás=14%pont). A tesztfeladatok lefedték a manipulatív tesztben szereplő készségeket, de a műveleteket fogalmi tartalommal kellett működtetni a tanulóknak.

Variációanalízissel igazoltuk, hogy azok a tanulók, akik első osztályban elemi rendszerező képességből előkészítő szinten voltak, szignifikánsan gyengébb eredményt értek el fogalmi rendszerezésből, mint a haladó vagy magasabb szinten lévő társaik ($F=3,457$; $p=0,01$). A manipulatív és a fogalmi rendszerezés közötti kapcsolatot a korrelációs együtthatók vizsgálatával elemeztük. A fogalmi és manipulatív rendszerezés között $r=0,33$ erősségű kapcsolat mutatható ki, a RAVEN-teszttel is $r=0,33$ a korreláció. Az eredmények azt mutatják, hogy a gyermekek manipulatív és fogalmi fejlettségének rangsora átrendeződött a kétéves periódusban, és a fogalmi rendszerezés az intelligenciával gyenge-közepes kapcsolatban áll. Regresszióanalízissel igazoltuk, hogy a harmadik fogalmi rendszerezés varianciájának magyarázatában az első osztályban felmért készségek közül a relációsóköncs 4%-os, a manipulatív rendszerezés 7%-os, a szocialitás és a RAVEN IQ 8-8%-os magyarázóerővel bír ($R^2 = 27\%$).

Eredményeink megmutatták, hogy azoknál a tanulóknál, akiknek jelentős lemaradásuk volt manipulatív szinten, fogalmi szinten is kimutatható a leszakadás. Ezeknek a gyermekeknek a fejlesztése fontos pedagógiai feladat. További kutatás szükséges annak kimutatására, hogy milyen tényezők befolyásolják még a fejlettséget.

A kutatást az OTKA K68798 támogatta.